

ГЛЮБЮК І. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

АРЕШТ МАЙНА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: РЕЗЕРВИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Глава 17 КПК — «Арешт майна у кримінальному провадженні» — вже у цілому шість разів піддавалася змінам (у окремих статтях). Проте, деякі вади положень Глави 17 КПК так і не були виправлені, а деякі недоліки з'явилися вже при внесенні змін та доповнень.

Аналіз поняття арешту майна, викладеного у ч. 1 ст. 170 КПК, демонструє можливість арешту майна, «щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом злочину». Проте, враховуючи формулювання п.п. 1–4, 6 ч. 1 ст. 91, ч. 1 ст. 98 КПК, де використовується термінологія «кримінальне правопорушення», вишикає сумнів щодо доцільності вживання терміну «злочин» у контексті арешту майна, адже, виходить, що при вчиненні кримінального проступку цей захід вже не буде застосовуватися. Безумовно, невідомо, які саме кримінально-карані діяння будуть віднесені до кримінальних проступків, і чи буде необхідність такої диференціації застосування арешту майна, проте патепер це положення у наведеному трактуванні входить у колізію із ст. 299 КПК, яка встановлює обмеження у застосуванні при досудовому розслідуванні кримінальних проступків лише трьох запобіжних заходів, а про обмеження щодо інших заходів забезпечення кримінального провадження мова не йде.

У визначенні арешту майна введено новий (для тексту КПК) стандарт доказування — розумні підозри. КПК не дає дефініції цьому стандарту. І хоча нами і раніше пропонувалося його застосовувати при вирішенні питання про арешт майна (зокрема, при оцінці даних про можливість відчуження майна [1, с. 125]), вважаємо, що недоцільним є впровадження цього стандарту доказування, як і інших, у тому числі «по за розумним сумнівом», у текст КПК без відповідних дефінітивних норм, які є необхідними через оцінний характер формулювань стандартів доказування.

Крім того, формулювання «сукупність підстав чи розумних підозр» є сумнівним у розрізі якісної характеристики підстав, які є необхідними для прийняття процесуального рішення про арешт майна; видається, логічнішим було б формулювання «сукупність *достатніх* підстав чи розумних підозр».

З метою забезпечення збереження речових доказів арешт накладається на майно будь-якої фізичної або юридичної особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно відповідає критеріям, зазначеним

у статті 98 КПК, тобто, власне, ознакам речових доказів. При цьому слід звернути увагу на те, що майнові права цієї особи ніяк не захищені; вона не визнана у КПК третьою особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт (на що побічно вказують положення ч. 1 та ч. 4 ст. 170 КПК); тобто, на відміну від третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, це має прав та обов'язків, передбачених ч. 3 та 7 ст. 64² КПК. Крім того, якщо при вирішенні питання про арешт майна слідчий суддя, суд повинен враховувати наслідки арешту майна для підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, то про врахування цих наслідків для володільців майна, на яке накладено арешт з метою забезпечення збереження речових доказів, не згадується, що є нелогічним.

Також виникає питання, чому механізм попереднього характеру арешту майна, який патепер може застосовуватися лише з метою збереження речових доказів або забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину у випадках, передбачених ч. 9 ст. 170 КПК, не може бути поширений, по-перше, на інші кримінальні провадження, по-друге, на випадки необхідності забезпечення цивільного позову? Це було б логічним, зокрема, у тих випадках, коли прокурор пред'являє позов в інтересах держави, а також в інтересах громадян, які через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права, оскільки б більші оперативні перешкождало б ризикам занебінання можливості його приховування, пошкодження, цування, зникнення, втрати, знищення, використання, перетворення, пересування, передачі, відчуження майна.

Речення друге ч. 7 ст. 173 КПК встановлює дві важливі гарантії для підозрюваного, обвинуваченого, третьої особи: право на захисника та право оскаржити судове рішення щодо арешту майна. Проте, право на захисника для підозрюваного, обвинуваченого і так передбачено у ст.ст. 20, 42 КПК, і згадування у цій частині такого права тут є надмірним. Що стосується третьої особи, то положення про її право саме на захисника суперечить ст. 64² КПК, яка закріплює представництво третіх осіб, але не у формі захисту. Тому в цій частині відповідна норма має бути вилучена. Що стосується права оскаржити судове рішення щодо арешту майна, то його слід сформулювати більш загальною: особа, на майно якої накладено арешт, її захисник, законний представник, представник мають право оскаржити судове рішення щодо арешту майна.

Крім того, так і залишився не усуненим ще один нормативний недолік вирішення питання про арешт. Під час розгляду клопотання про арешт майна слідчий суддя має право за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання

про арешт майна (ч. 4 ст. 172 КПК). Хоч це прямо і не передбачено у ч. 4 ст. 172 КПК, аналогічні права повинен мати і суд, адже мета застосування цього заходу, процедура ініціації та підстави вирішення питання про арешт майна є однаковими.

Список використаних джерел

1. Гловюк І. В. Предмет доказування при вирішенні слідчим суддею питання про арешт майна у досудовому провадженні (за новим КПК України) // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2012. Вип. 19. Том 4. С. 124–127.

ГУРТІЄВА Л. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

АНАЛІЗ ПОЛОЖЕНЬ П. 5 Ч. 1 СТ. 3 КПК УКРАЇНИ ЩОДО ПОЧАТКУ СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Аналіз юридичної літератури дозволяє зробити висновок, що більшість вчених (Ю. П. Алєнін [1, с. 10], Т. М. Барабан [2, с. 116], Ю. М. Грошевий [3, с. 23] та ін.) цілком справедливо вважають, що першою стадією кримінального процесу України є досудове розслідування. Втім, дана точка зору, хоча і домінує, однак не є єдиною. Деякі науковці зазначають, що першою стадією кримінального провадження України є отримання інформації про кримінальне правопорушення та внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань [4, с. 26; 5, с. 267–268.].

Уявляється, що ситуація наявності різних підходів до трактування (розуміння) початку як кримінального провадження, так і стадії досудового розслідування обумовлена недосконалістю та непослідовністю національного кримінального процесуального законодавства.

Так, у п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України зазначено, що стадія досудового розслідування *«починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань...»*. Вважаємо, що таке законодавче визначення моменту початку стадії досудового розслідування є некоректним, неточним та суперечить положенням інших статей КПК України. Якщо буквально розуміти законодавця та вважати початком стадії досудового розслідування внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, то поза межами стадії досудового розслідування залишається діяльність, яка полягає у: